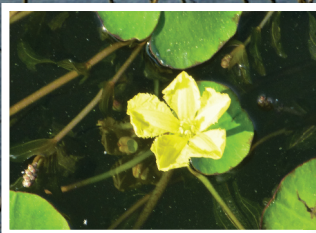
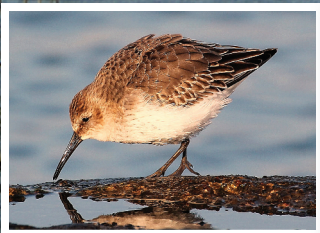

Poprawa warunków realizacji zadań ochronnych nieleśnych ekosystemów lądowych i wodnych Wolińskiego Parku Narodowego

WSTĘP

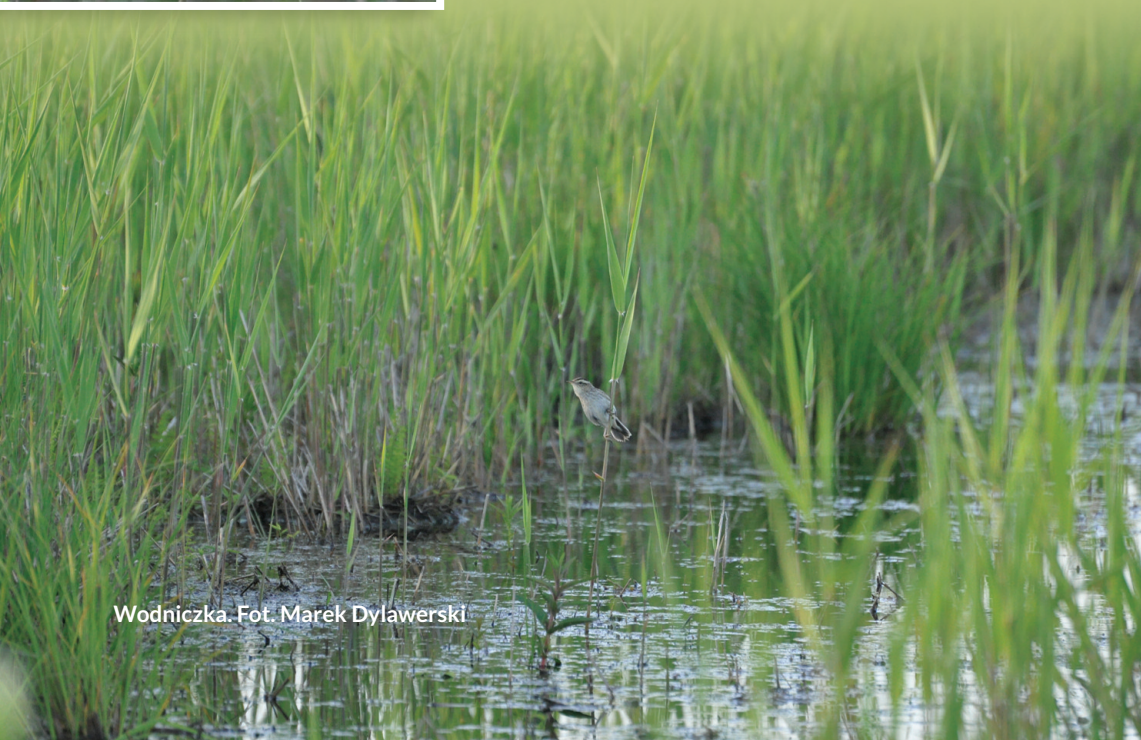
WPN od roku 1996, po włączeniu w jego granice wód Zatoki Pomorskiej, kompleksu wysp i kanałów Wstecznej Delt Świny oraz części Zalewu Szczecińskiego pomiędzy Lubinem a Karnocicami, stał się pierwszym w Polsce parkiem narodowym o charakterze morskim. Włączenie w granice w/w obszarów spowodowało znaczną zmianę proporcji pomiędzy poszczególnymi ekosystemami. Dotychczasowa dominacja ekosystemów leśnych, które do tej pory zajmowały około 90% ogólnej powierzchni parku ustąpiła na rzecz ekosystemów wodnych i nieleśnych. Obecnie wody i ekosystemy nieleśne w Wolińskim Parku Narodowym to około 6200 ha, co stanowi aż 57% powierzchni.

Ze względu na trudny dostęp do tych obszarów (wody, bagniska, wyspy) zachowanie ciągłości wykonywanych zabiegów ochronnych wymaga od WPN podjęcia różnorodnych działań przede wszystkim dużych nakładów sprzętowych, finansowych i organizacyjnych. Zabezpieczenie wykonania tych zadań udało osiągnąć się m.in. poprzez realizację projektu finansowanego z EFRR w ramach V priorytetu Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko oraz współfinansowanego z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i środków własnych pod nazwą „**Poprawa warunków realizacji zadań ochronnych nieleśnych ekosystemów lądowych i wodnych Wolińskiego Parku Narodowego**”. Wartość projektu 1 800 000 zł. Projekt ten obejmuje zarówno zadania rozszerzające zakres zabiegów ochronnych jak i znacznie przyczynia się do poprawy infrastruktury.

CELE PROJEKTU

Głównym celem projektu jest zatrzymanie degradacji i poprawa stanu cennych siedlisk przyrodniczych oraz ochrona gatunków na obszarze Wolińskiego Parku Narodowego. Zamierzenie to zrealizowane zostało poprzez wykonanie zabiegów polegających na wykoszeniu szuwaru trzcinowego na wyspie Wielki Krzek na powierzchni 100 ha oraz przywróceniu na dawnych stanowiskach zagrożonego wyginięciem grzybieńczyka wodnego (*Nymphoides peltata*). Wykaszanie przyczyniło się między innymi do zatrzymania degradacji siedlisk przyrodniczych takich jak: solniska nadmorskie i zmiennowilgotne łąki trzęślicowe. Wykonane koszenia ograniczyły także powierzchnię szuwaru trzcinowego i zwiększyły obszar biotopu lęgowego ptaków siewkowych takich jak: biegus zmienny (*Calidris alpina*), kulik wielki (*Numenius arquata*), rycyk (*Limosa limosa*). Zabiegi umożliwiły także utrzymanie struktury roślinności szuwaru będącego biotopem lęgowym wodniczki (*Acrocephalus paludicola*) – gatunku zagrożonego w skali globalnej.

Wodniczka. Fot. Marek Dylawski

OCHRONA GATUNKOWA

Ochrona gatunkowa *in-situ*, czyli ochrona prowadzona w naturalnym środowisku życia zrealizowana została poprzez restytucję grzybieńczyka wodnego (*Nymphoides peltata*).

Grzybieńczyk wodny jest bardzo rzadkim gatunkiem naszej flory. Jako roślina zagrożona wyginięciem została objęta ścisłą ochroną gatunkową. W ostatnich latach obserwuje się zanik wielu jego stanowisk, zwłaszcza w starorzeczach. Gatunek ten zagrożony jest nie tylko w Polsce, ale także we wszystkich krajach ościennych. Na Zalewie Szczecińskim w obecnych granicach Parku stanowiska grzybieńczyka podawane były w latach 1955–1965. Wyginięcie gatunku w tym rejonie definitywnie potwierdzono w 1995 r.

Zadanie restytucji polegało na pobraniu materiału sadzeniowego w postaci kłaczy, rozłogów i rozet oraz przetransportowaniu i posadzeniu go na uprzednio przygotowanych stanowiskach na Zalewie Szczecińskim. Materiał został pobrany w starorzeczu Odry w okolicach miejscowości Gozdowice. Całość wykonana była pod specjalistycznym nadzorem botanicznym.

Grzybieńczyk wodny jest rzadkim gatunkiem naszej flory. Stanowisko na jeziorze Wicko Wielkie. Fot. Tomasz Bajor

SIEDLIKA PRZYRODNICZE

Solniska nadmorskie – rozwój słonych łąk w strefie nadmorskiej związany jest z zasoleniem gleb przez wody morskie. Halofilne (słonolubne) łąki, pastwiska i szuwary rozwijają się w nisko położonych, często zatorfionych miejscach, zalewanych słonymi wodami. Dopływ takich wód ma miejsce szczególnie w czasie sztormów spiętrzających wody Zatoki Pomorskiej i powstawania intruzji wód. Niskodarniowa roślinność halofilna utrzymuje się dzięki ekstensywnemu użytkowaniu rolniczemu (wypas, koszenia). Zaprzeszczenie wypasu i koszeń prowadzi do szybkiego zarastania najczęściej trzciną pospolitą i wypierania przez nią gatunków słonorośli. Do gatunków charakterystycznych tego siedliska należą muchotrzew solniskowy (*Spergularia salina*), sit Gerarda (*Juncus gerardi*), jarnik solankowy (*Samolus valerandi*), aster solny (*Aster tripolium*). Słonolubne łąki należą obecnie do najbardziej zagrożonych w skali całej strefy przymorskiej. Zagrożenie to wynika zarówno z czynników naturalnych takich jak niskie zasolenie i czynników antropogenicznych – zanik użytkowania rolniczego.

Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe – mają charakter półnaturalny, rozwinęły się wtórnie w miejscach wyciętych przez człowieka podmokłych lasów. Ich powstanie i utrzymanie się jest związane ze

Solniska nadmorskie. Gatunkiem charakterystycznym tego siedliska jest aster solny. Fot. Marek Dylawski

Zmiennowilgotna łąka trzęślicowa - Krwiściąg lekarski – gatunek charakterystyczny dla siedliska. Fot. Tomasz Bajor

specyficznym typem gospodarki polegającym na późnym koszeniu (najczęściej wrzesień) wykonywanym raz do roku lub rzadziej. Nieużytkowane łąki trzęślicowe na skutek naturalnej sukcesji przekształcają się w ziołorośla, zarośla lub lasy. Występowanie ich związane jest z glebami mineralnymi i organogenicznymi o szerokim zakresie trofii od gleb ubogich, słabo kwaśnych do bardzo żyznych. Najważniejszą cechą tych gleb warunkującą istnienie łąk jest zmienny poziom wód gruntowych. Od bardzo wysokiego na początku okresu wegetacyjnego, gdzie łąki bywają nawet zalewane do opadającego bardzo nisko w okresie letnim często nawet poza zasięg systemu korzeniowego roślin. łąki trzęślicowe są jednymi z najbogatszych florystycznie europejskich zbiorowisk roślinnych. Na niewielkim obszarze stwierdzane bywa kilkadziesiąt gatunków roślin naczyniowych, mchów i paproci. Gatunkami charakterystycznymi dla siedliska są: trzęślica modra (*Molinia caerulea*), czarcikęs łąkowy (*Succisa pratensis*), turzyca filcowata (*Carex tamentosa*), krwiściąg lekarski (*Sanguisorba officinalis*), nasięźrzał pospolity (*Ophioglossum vulgatum*). Ten typ łąk jest zbiorowiskiem roślinnym uważanym za najbardziej zagrożony zanikiem. Wynika to najczęściej z przekształceń gospodarczych. Zaniechanie koszeń oraz intensyfikacja rolnictwa mająca na celu zwiększenie produktywności i poprawę jakości paszowej łąk poprzez nawożenie i wykonywanie melioracji prowadzi do przekształcenia zbiorowiska i jego zaniku.

BIOTOPY LĘGOWE PTAKÓW

Użytkowane rolniczo podmokłe łąki porośnięte niską roślinnością, turzycami, pojedynczymi krzewami stanowią biotopy ptaków siewkowych. Jest to rząd ptaków wodnych i lądowo-wodnych. Zamieszkują one wybrzeża, tereny podmokłe i rozległe otwarte przestrzenie. Mają dość zróżnicowany wygląd. Upierzenie najczęściej białe, czarne, szare lub brązowe. Odżywiają się przede wszystkim mięczakami i owadami. W Polsce obserwuje się 75 gatunków, z tego 25 lęgowych. Wszystkie są objęte ochroną gatunkową. Głównym zagrożeniem dla ich istnienia jest zanik siedlisk lęgowych spowodowany zarastaniem łąk na terenach bagiennych po zaprzestaniu wypasu i wykaszania.

Poprzez rozpoczęcie zabiegów rolniczych na wyspie Wielki Krzek, polegających na koszeniu szuwaru trzcinowego udało się odtworzyć biotopy, które spełniają wymagania lęgowe dla takich gatunków jak: biegus zmienny (*Calidris alpina*), kulik wielki (*Numenius arquata*), rycyk (*Limosa limosa*).

Rozległe otwarte przestrzenie wyspy Wielki Krzek są doskonałym biotopem lęgowym biegusa zmiennego. Fot. Bartosz Kasperkowicz

Dwa z nich biegus zmienny (*Calidris alpina*) i kulik wielki (*Numenius arquata*) wymienione są w Polskiej Czerwonej Księdze zwierząt jako gatunki narażone na wyginięcie oraz znajdują się w Załączniku nr 1 do dyrektywy Unii Europejskiej w sprawie ochrony dzikiego ptactwa tzw. dyrektywy ptasiej. Dyrektywa obejmuje 182 gatunki ptaków, które powinny być chronione przez kompleksową ochronę, zwłaszcza ochronę ich siedlisk.

Zmiana struktury roślinności z wysokiego szuwaru trzcinowego na niskodarniowe zarośla poprzecastane niewysokimi pozostałościami trzcin rosnącymi na powierzchniach okresowo podtapianych przez wodę, stworzyły warunki do wyprowadzania lęgów niezwykle rzadkiego i objętego szczególną ochroną gatunku jakim jest wodniczka (*Acrocephalus paludicola*). Z uwagi na bardzo wysokie wymagania siedliskowe gatunek ten występuje na nielicznych stanowiskach. Jednym z takich stanowisk, najdalej wysuniętym na zachód Europy jest rejon Wstecznej Deltę Świny.

INFRASTRUKTURA

W celu stworzenia lepszych warunków do długotrwałej realizacji planowanych zabiegów przyrodniczych w ramach projektu ulepszono infrastrukturę techniczną. Na terenie siedziby Obrębu Wodnego w Wapnicy na całej długości umocniono istniejącą linię brzegową i wybudowano przystań łodziową z możliwością cumowania czterech jednostek. Wybrana technologia – pomost pływający umocowany do czterech stalowych pali, połączony z lądem za pomocą ruchomego trapu – zapewnia bezpieczeństwo i komfort pracy nawet przy dużych amplitudach wahań poziomu lustra wody. Lokalizacja obiektu z bezpośrednim dostępem do wód Zalewu Szczecińskiego wraz z nowo wybudowanym zapleczem stanowi obecnie profesjonalną bazę techniczną. W celu sprawnego zarządzania uzupełniono wyposażenie Parku także o łódź wiosłowo-motorową, której głównym celem jest umożliwienie przeprowadzenia programu restytucji grzybieńczyka (pobranie materiału sadzeniowego z wód Odry) a obecnie prowadzenie monitoringu jego adaptacji na nowych stanowiskach. Niewielkie rozmiary i mobilność zestawu (łódź, silnik zaburtowy i przyczepka) umożliwia również wykonywanie zadań w obszarach dotychczas niedostępnych.

Nowoczesna infrastruktura z pływającym pomostem umożliwia prowadzenie zadań ochronnych w trudnych warunkach nawet przy dużych amplitudach wahań poziomu wody.
Fot. Tomasz Bajor

Zważywszy na wyjątkowo cenne zasoby przyrodnicze do których ochrony powołano WPN oraz rozległość obszarów chronionych, delikatną i skomplikowaną naturę prowadzonych zabiegów ochronnych kluczowe jest zapewnienie odpowiedniego zaplecza technicznego.

Powstanie nowoczesnej i specjalistycznej infrastruktury wodnej w WPN zostało sfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju regionalnego w ramach V Priorytetu PO IiŚ

Źródła informacji:

http://www.gios.gov.pl/siedliska/pdf/przewodnik_metodyczny_1330.pdf

http://www.gios.gov.pl/siedliska/pdf/przewodnik_metodyczny_6410.pdf

http://pl.wikipedia.org/wiki/Grzybie%C5%84czyk_wodny

Zagrożone i specyficzne gatunki roślin godne lokalnej ochrony w Wolińskim Parku Narodowym (Klify t.3 105–159). BWN.

**INFRASTRUKTURA
I ŚRODOWISKO**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską
ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
w ramach Programu Infrastruktura i Środowisko

Dofinansowano ze środków Narodowego Funduszu
Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Woliński Park Narodowy
ul. Niepodległości 3a
72-500 Międzyzdroje
tel. 91 3280 727, fax 91 3280 357
e-mail sekretariat@wolinpn.pl
www.wolinpn.pl

Egzemplarz bezpłatny

